

Ålderspensions- systemet vid sidan av statsbudgeten

Förslag till statsbudget för 1999

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Lagförslag	7
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:711) om ändring i lagen (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden	7
3	Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.....	9
3.1	Omfattning	9
3.2	Utgiftsutveckling.....	9
3.3	Allmän tilläggspension, ATP.....	9
3.4	Förslag till regeländring	10
Bilaga	Försäkringsersättningar och vissa bidrag inom socialdepartementets område – översikt av utgifter och finansiering	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:711) om ändring i lagen (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden.

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:711) om ändring i lagen (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden i stället för dess lydelse enligt lagen (1998:711) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

De penningmedel som enligt 4 kap. 3 § lagen (1981:691) om socialavgifter och 6 § lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift skall föras till Allmänna pensionsfonden, skall förvaltas av första-sjätte fondstyrelserna.

De medel som enligt 8 kap. 2 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension förs till Premiesparfonden inom Allmänna pensionsfonden skall förvaltas av sjunde fondstyrelsen.

Bestämmelser finns om första-tredje fondstyrelserna i 2–16, 21–25, 44 och 45 §§, om fjärde-sjätte fondstyrelserna i 26, 28–37, 39, 43, 44 och 45 §§ samt om sjunde fondstyrelsen i 43 a–45 §§.

1 §

De penningmedel som enligt 4 kap. 3 § lagen (1981:691) om socialavgifter, 8 § *lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift* och 6 § lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift skall föras till Allmänna pensionsfonden, skall förvaltas av första-sjätte fondstyrelserna.

3 Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

3.1 Omfattning

Vid sidan av statsbudgeten redovisas fr.o.m. budgetåret 1999 endast ålderspension i form av allmän tilläggspension (ATP) och ålderspension i form av folkpension till pensionärer som även uppbär ATP. Delpensionen och arbetsskadeförsäkringen som t.o.m. år 1998 redovisats vid sidan av statsbudgeten ingår fr.o.m. 1999 som anslag under utgiftsområdena 11 *Ekonomisk trygghet vid alderdom* respektive 10 *Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp*.

3.2 Utgiftsutveckling

Utgiftsutvecklingen för förmåner vid sidan av statsbudgeten

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Tilldelat 1998 ¹	Utgifts- prognos 1998	Beräknat utgift 1999	Beräknat utgift 2000	Beräknat utgift 2001
129 704	132 744	132 425	135 849	140 414	146 433

3.3 Allmän tilläggspension, ATP

Tabell 3.1 Utgiftsutvecklingen för ATP samtliga ATP förmåner

Tusental kronor (löpande priser)

1997	Utfall	122 425 000
1998	Utgift	125 846 000
1999	Förslag	131 295 000
2000	Beräknat	135 972 000
2001	Beräknat	142 296 000

Beloppen inkluderar förvaltning

Tabell 3.2 Utgiftsutvecklingen för ålderspension som belastar AP-fonden

Miljoner kronor (löpande priser)

	ATP	Folkpension	Summa
1999	93 515	41 682	135 197
2000	97 238	42 499	139 737
2001	101 981	43 734	145 715

Exklusive administration

Allmän tilläggspension utges i form av ålderspension, förtidspension, efterlevandepension till vuxna och barnpension. Utgifterna för ATP styrs av antalet pensionärer och deras medelbelopp för ATP samt i någon mån av mängden av retroaktivutbetalningar vid nybeviljanden. Antalet pensionärer beror i sin tur på hur många som tillkommer varje månad och hur många som träder ut ur systemet. Den för närvarande största utgiftshöjande faktorn består av ATP-systemets mognad dvs. äldre pensionärer med låg ATP ersätts av nytillkommande pensionärer med avsevärt högre ATP. De senare har erhållit fler ATP-år men även erhållit högre medelpoäng genom reallönehöjningar under ett flertal år.

Fr.o.m. år 1999 kommer den ATP som för närvarande belastar AP-fonden i form av förtidspension, efterlevandepension till vuxna och barnpension att i stället belasta statsbudgeten. Som ett led i den finansiella infasningen av ålderspensionsreformen kommer den utgift som nu belastar statsbudgeten i form av folkpension till ålderspensionärer som också uppbär tilläggspension att fr.o.m. år 1999 i stället belasta AP-fonden.

Avgiften till det nya ålderspensionssystemet skall, när den slutliga finansieringen bestämts, komma att uppgå till 18,5 procent av pensionsgrundande inkomster och pensionsgrundande ersättningar. Avgiften delas för närvarande upp på försäkrade och arbetsgivare på så sätt att den förvärvsarbetande betalar en allmän pensionsavgift på 6,95 procent och arbetsgivaren betalar 6,40 procent.

Fr.o.m. år 1999 dras den allmänna pensionsavgiften av från inkomsterna vid beräkning av pensionsgrundande inkomst. Parallellt med att taket för pensionsgrundande inkomst skall vara 7,5 förhöjda prisbasbelopp betyder det att taket för uttag av den allmänna pensionsavgiften, motsvaras av 8,06 förhöjda prisbasbelopp. Statlig ålderspensionsavgift betalas för inkomstandelar upp till avgiftstaket på 8,06 prisbasbelopp (se vidare Bilaga 5, volym 1).

Avgiften till ålderspensionssystemet delas upp på ett sådant sätt att en viss andel kommer att tillföras premiereservsystemet. Dessa andelar är kvoterade för försäkrade födda mellan åren 1938–1953.

AP-fondens förvaltning är för närvarande uppdelad på sex fondstyrelser. Medel ur de största fonderna placeras främst i obligationer. Medel ur fjärde, femte och sjätte fonden placeras huvudsakligen i aktier.

Under åren 1990 – 1997 har AP-fondens samlade avkastning legat runt 45 – 50 miljarder kronor per år. En allt större del av denna avkastning har fr.o.m. år 1991 tagits i anspråk för att täcka avgiftsunderskottet. Som exempel kan nämnas att för år 1997 var avgiftsinkomsterna till AP-fonden ca 88 miljarder kr och ATP-utgifterna drygt 122 miljarder kronor. Av AP-fondens avkastning i form av ränteinkomster (42,1 miljarder kronor), kursskillnader m.m. netto (10,9 miljarder kronor), aktieutdelningar (1,7 miljarder kronor) och övriga inkomster (2,5 miljarder kronor) dvs totalt 57,2 miljarder kronor så fick 34 miljarder kr användas för att täcka avgiftsunderskottet.

För år 1999 beräknas ATP-utgifterna uppgå till 131 295 miljoner kr. Delposterna utgörs av ATP till förmånerna enligt nedan.

Tabell 3.3

Miljoner kronor¹

ålderspension	93 515
förtidspension	24 036
änkepension	12 154
barnpension	672
omställningspensioner	108
samt administration	809

¹ Summa avrundningar en miljon

Av dessa ATP-utgifter kommer kostnaderna för ålderspensionärernas ATP, 93 515 milj kr och folkpension, 41 682 milj kr samt administration 652 milj kr, dvs totalt 135 849 milj kr, att belasta AP-fonden. Övriga ATP-utgifter 37 128 miljoner kr kommer som tidigare nämnts att belasta statsbudgeten.

Regeringen beräknar således att den allmänna tilläggspensionens utgifter för ålderspension och viss del av dess folkpension för år 1999 kommer att uppgå till 135 849 000 000 kronor.

3.4 Förslag till regeländring

I samband med ålderspensionsreformen infördes en ny avgift, en statlig ålderspensionsavgift. Enligt 8 § lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift skall en viss del av denna avgift, på samma sätt som gäller för ålderspensionsavgifter enligt 4 kap. 3 § lagen (1981:691) om socialavgifter, föras till Allmänna pensionsfonden. De till fonden förda medlen förvaltas av första–sjätte fondstyrelserna. Ett stadgande om att det även avser den statliga ålderspensionsavgiften föreslås därför i lagen (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden.

Bilaga

Försäkringsersättningar
och vissa bidrag inom
Socialdepartementets område
– översikt av
utgifter och finansiering

Bilaga

Försäkringsersättningar och vissa bidrag inom Socialdepartementets område – översikt av utgifter och finansiering

I detta avsnitt redovisas utgifter och finansiering för de försäkringsersättningar och vissa bidrag som hör till Socialdepartementets ansvarsområde. I vissa fall redovisas också ersättningar som hör till andra departement men administreras av Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna (tab. 1).

De allmänna försäkringarnas och vissa bidragssystemets andel av BNP beräknas för år 1999 uppgå till 17,5 % vilket är i nivå med år 1980. Andelen till detta är dels stora besparingar inom socialförsäkringsområdet, dels en ökning av BNP.

Tabell 1 Socialförsäkringsutgifterna som andel relaterat till BNP (%)

	1980	1985	1990	1994	1999 ¹ (Prog)
Totalt	17,6	18,0	19,3	20,4	17,5
därav:					
Trygghet för familjer och barn	1,9	2,0	2,6	3,4	2,4
Trygghet vid sjukdom och handikapp	6,6	6,7	7,4	5,6	5,1
Trygghet vid ålderdom	8,0	8,4	8,5	9,9	9,0
Annan utbetalning	0,6	0,5	0,4	1,1	0,7
Administration	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3

¹ Vissa omföringar mellan områdena, se utgiftsområdstexterna

Följande områden innefattas

Ekonomisk trygghet för familjer med barn

- barnbidrag
- föräldraförsäkring, inkl. havandeskapspenning

- bostadsbidrag
- bidragsförskott/underhållsstöd
- vårdbidrag för funktionshindrade barn
- barnpensioner
- bidrag till kostnader för internationella adoptioner

Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

- sjukpenning
- rehabiliteringsersättning
- arbetsskadeersättning
- förtidspension/sjukbidrag i form av folkpension, pensionstillskott och ATP
- handikappersättning
- närståendepenning
- bilstöd till handikappade
- assistansersättning
- sjukvårdsförmåner inkl. viss ersättning till sjukvårdshuvudmännen, samt ersättning för tandvårds- och läkemedelskostnader
- ersättning till värnpliktiga

Ekonomisk trygghet vid ålderdom m.m.

- ålderspension i form av folkpension, pensionstillskott och ATP
- särskilt pensionstillägg
- bostadstillägg till pensionär
- hustrutillägg
- delpension

- efterlevandepensioner inkl. änkepension, omställningspension och särskild efterlevandepension i form av folkpension, pensionstillskott och ATP
- sjömanspensioner

Annan utbetalning

- småföretagarförsäkringar
- smittbärrersättning
- utbildningsbidrag
- starta eget-bidrag

Administration

- Riksförsäkringsverket
- Allmänna försäkringskassor

Finansiering av ersättningar som utges enligt AFL

Den allmänna försäkringens utgifter som regleras i lagen (1962:381) om allmän försäkring finansieras med intäkter från sociala avgifter, allmänna skattemedel samt via avkastning på fonderade medel. Sociala avgifter tas ut i tre olika former: arbetsgivaravgifter, egenavgifter från egenföretagare m.fl. samt allmän pensionsavgift. I vissa fall utgår särskild löneskatt i stället för sociala avgifter.

I samband med riksdagens beslut om inkomstgrundad ålderspension m.m. beslutades om förändrad struktur på socialavgifterna och förändrade avgiftsnivåer m.m. (prop. 1997/98:151, bet. 1997/98SfU13 och SfU 14, rskr. 1997/98:315).

I det följande redogörs för de förändringar som träder i kraft från och med år 1999 avseende socialavgifter och avgiftsnivåer, nämligen:

- Sjukförsäkringsavgiften skall finansiera, förutom delar av sjukförsäkringen, tilläggspension i form av förtidspension och till viss del av kostnaderna för folkpension i form av förtidspension men inte kostnaderna för tandvård, läkemedelssubventioner och förmåner från föräldraförsäkringen. Tandvård och läkemedelssubventioner skall finansieras med allmänna skattemedel. Sjukförsäkringsavgiften sänks till 7,50 % för arbetsgivare och

till 8,23 % för den som har inkomst av annat förvärvsarbete.

- Efterlevandepensionsavgiften blir 1,70 % och skall finansiera tilläggspension och folkpension i form av efterlevandepension samt administrationskostnader för dessa förmåner.
- Ålderspensionsavgiften blir 6,40 % vilket är samma nivå som den nuvarande ATP-avgiften.
- En föräldraförsäkringsavgift på 2,20 % införs för finansiering av föräldraförsäkringen.
- Den arbetsmarknadsavgift som betalas av arbetsgivare höjs till 5,84 %.
- Socialavgifterna skall finansiera de statliga ålderspensionsavgifter som beräknas belöpa på de förmåner som socialavgifterna skall finansiera.
- Det sammantagna uttaget av socialavgifter och allmän löneavgift hålls oförändrad genom att den allmänna löneavgiften höjs till 8,04 %.
- Allmän pensionsavgift tas ut dels på inkomst av anställning, dels på inkomst av annat förvärvsarbete till den del summan av inkomsterna före avdrag för allmän pensionsavgift inte överstiger 8,06 förhöjda prisbasbelopp, vilket i termer av pensionsgrundande inkomst motsvarar 7,5 förhöjda prisbasbelopp.

Tabell 2 Avgifter år 1999

Socialavgifter	Arbetsgivaravgifter	Egenavgifter	Inkomster år 1999 (Prog)*
Sjukförsäkringsavgift	7,50	8,23	60 252
Efterlevandepensionsavgift	1,70	1,70	12 236
Ålderspensionsavgift	6,40	6,40	52 282
Föräldraförsäkringsavgift	2,20	2,20	15 834
Arbetssskadeavgift	1,38	1,38	11 152
Arbetsmarknadsavgift	5,84	3,30	41 550
Allmän löneavgift	8,04	8,04	61 614
Summa	33,06	31,25	254 920
Särskild löneskatt ²	24,26	24,26	13 008
<i>Allmän pensionsavgift</i>	6,95	–	58 600

* Beloppen anges i miljoner kronor

¹ Gäller personer födda 1938 eller senare

² För personer födda 1938 och senare kommer särskild löneskatt att utgöra 8,09 % från 65 års ålder

Tabell 3 Kostnader och finansiering av socialförsäkringsförmåner m.m. åren 1998 och 1999

Miljoner kronor

	Prognos 1998 varav				Förslag 1999 varav			
	Totalt	Statsbidrag	Avgifter	Övrigt	Totalt	Statsbidrag	Avgifter	Övrigt
Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp								
Ersättning till sjukvårdshuvudmännen m.m.	150	0	150	0	505	505	0	0
Läkemedel ¹	13 630	13 630	0	0	13 491	13 491	0	0
Tandvård	1 650	0	1 650	0	1 487	1 487	0	
Bilstöd till handikappade	214	214	0	0	178	178	0	0
Statlig assistansersättning	3 100	3 100	0	0	4 653	4 653	0	0
Sjukpenning	17 119	0	17 119	0	17 716	0	17 716	0
Rehabilitering	2 010	0	2 010	0	2 274	0	2 274	0
Förtidspensioner	37 328	816	30 223 ²	6 289 ³	46 761	7 224	39 537 ⁴	0
Syssetsättning av vissa förtidspensionärer	0	0	0	0	55	0	55	0
Bostadstillägg till förtidspensionärer	2 224	2 224	0	0	2 382	2 382	0	0
Närståendepenning	42	0	42	0	45	0	45	0
Vissa yrkesskadeersättningar ⁵	6	6	0	0	0	0	0	0
Handikappersättning	995	995	0	0	1 013	1 013	0	0
Riksförsäkringsverket	775 ¹⁵	665	106	4 ⁶	883	710	169	4 ⁶
Allmänna försäkringskassor	4 714	4 161	553		4 976	4 726	250	
Arbetskadeförsäkringen ⁷	6 259	60 ⁸	6 069	130	7 328	73 ⁹	7 105	150 ¹⁰
Ekonomisk trygghet vid ålderdom								
Ålderspensioner	141 567	900	117 115 ¹¹	23 552 ³	146 733	11 478	109 805 ¹²	25 450 ³
Efterlevandepensioner till vuxna	12 203	8	9 089 ¹¹	3 106 ³	12 734	1 362	11 372 ¹³	0
Bostadstillägg till pensionärer	7 430	7 430	0	0	7 459	7 459	0	0
Delpension	579	0	1 578	470 ¹⁴	204	204	0	0
Ekonomisk trygghet för familjer och barn								
Allmänna barnbidrag	16 798	16 798	0	0	16 705	16 705	0	0
Föräldraförsäkring	14 145	0	14 145	0	14 830	0	14 830	0
Bidragförskott/Underhållsstöd	2 985	2 985	0	0	2 473	2 473	0	0
Bidrag till kostnader för int. adoptioner	20	20	0	0	24	24	0	0
Barnpensioner ¹²	929	5	754 ¹¹	170 ³	967	103	864 ¹³	0
Vårdbidrag för funktionshindrade barn	1 647	1 647	0	0	1 789	1 789	0	0
Bostadsbidrag	5 860	5 860	0	0	5 865	5 865	0	0
Pensionsrätt för barnår	0	0	0	0	3 108	3 108	0	0

¹ exkl. förbrukningsartiklar vid inkontinens fr.o.m. år 1998² Allmän ålderspensionsavgift, allmän tilläggsavgift och sjukförsäkringsavgift³ Avkastning från AP-fonden⁴ Från sjukförsäkringsavgiften⁵ Fr.o.m. år 1999 ingår posten vissa yrkesskadeersättningar i arbetsskadeförsäkringen⁶ Ersättning från affärsverk⁷ Inkl. administration t.o.m. år 1998⁸ Utbetalningar av staten för del av LSP⁹ Utbetalningar av staten för LSP inkl. skadeståndslivränta¹⁰ Utbetalningar affärsverk m.m. för LAF och YFL¹¹ Folkpensionsavgift, allmän ålderspensionsavgift och allmän tilläggsavgift¹² Allmän ålderspensionsavgift, allmän tilläggsavgift och statlig ålderspensionsavgift¹³ Efterlevandepensionsavgift¹⁴ Avkastning från delpensionsfonden¹⁵ Exkl. anslagskredit

Arbetskadeförsäkringen

Arbetskadeförsäkringen finansieras via arbetskadavgiften och avkastning från arbetskadefonden. Fonden kommer att avvecklas fr.o.m. den 1 januari 1999. Sedan 1987 uppvisar fonden ett underskott. När fonden avvecklas beräknas underskottet uppgå till 7 083 mkr. En oförändrad nivå på arbetskadavgiften gör det möjligt att reducera underskottet. Socialavgiften till arbetskadeförsäkringen höjdes den 1 juli 1992 från 0,9 % till 1,2 % och den 1 januari 1993 till 1,38 %. Dessutom tillfördes arbetskadefonden 8 300 mkr från delpensionsfonden under första halvåret 1993. Sedan budgetåret 1994/95 är utgifterna lägre än inkomsterna.

I vissa fall betalas arbetskadeersättning av affärsverk och bolagiserade f.d. affärsverk. Ersättningar som utges enligt lagen om statligt personskadeskydd m.m. betalas via två anslag inom statsbudgeten.

Tabell 4 Arbetskadeförsäkringen

Budgetår	1997 Utfall	1998 Prognos	1999 Prognos
<i>Utgifter</i>			
Arbetskadefonden, fr.o.m. år 1999 anslag A3 Arbetskadador, varav			
Sjukpenning/vård LAF ¹ och YFL ²	112	73	68
Ålderspensionsavgifter sjukpenning LAF och YFL	–	–	2
Livräntor LAF	4 704	4 749	4 643
Ålderspensionsavgifter egenlivräntor LAF	–	–	1 429
Livräntor YFL	1 064	1 014	963
Administration	225	233	141
Summa	6 105	6 069	7 246
<i>Inkomster</i>			
Arbetskadavgift	10 288	10 713	11 152
Över/underskott	4 183	4 644	3 906
Avveckling av fond		7 083	
Fondens storlek i december	–11 727	0	0
<i>Förmåner som finansieras i annan ordning</i>			
Utbetalningar affärsverk m.m. LAF och YFL	137	130	125
Ålderspensionsavgift för detta ³	–	–	25
Utbetalningar staten för LSP m.m. ⁴	63	63	65
Ålderspensionsavgift för LSP	–	–	5

¹ Lagen (1976:380) om arbetskadeförsäkring

² Lagen (1954:243) om yrkeskadeförsäkring

³ Dessa ålderspensionsavgifter belastar statsbudgeten

⁴ Inkl. vissa yrkeskadeersättningar utom skadestånd

Allmän tilläggspension, ATP

Den allmänna tilläggspensionen (ATP) finansieras t.o.m. år 1998 dels genom en tilläggspensionsavgift och dels via avkastning från allmänna pensionsfonden (AP-fonden). Den 1 januari 1995 infördes en allmän egenavgift (numera kallad allmän pensionsavgift) för finansiering av pensionssystemet.

Fr.o.m. år 1999 sker viss omfördelning av finanseringsansvaret mellan AP-fonden och statsbudgeten, se bilaga 3, volym 1.

Tabell 5 AP-fonden

Budgetår	1997 Utfall	1998 Prognos	1999 Prognos
<i>Utgifter</i>			
Ålderspension viss folkpension			41 682
Ålderspension, ATP	86 045	88 897	93 515
Förtidspension	23 478	23 738	–
Efterlevandepension för vuxna ¹	11 425	11 724	–
Barnpension	630	642	–
Administration	847	845	652
Summa	122 425	125 846	135 849
<i>Inkomster</i>			
ATP-avgifter ²	79 980	39 859	32 305
Allmän pensionsavgift ³	7 753	52 025	58 600
Statliga ålderspensionsavgifter			18 900
Nettoavkastning ⁴	57 110	47 500	43 000
Summa	144 843	139 384	152 805
Under/överskott	22 418	13 538	16 956
AP-fonden i dec. ⁵	619 810	633 348	605 304 ⁶

¹ Ånkepension, omställningspension och särskild efterlevandepension

² Av inbetalda ATP-avgifter förs 7 % till staten och 11 % placeras på konto hos Riksgäldskontoret. Återstoden, vilket redovisas i tabellen, förs till AP-fonden.

³ Avgiften infördes per den 1 januari 1995

⁴ Exkl. kursförändringar

⁵ Inkl. inträffade och prognostiserade kursförändringar. De senare kan snabbt ändras med annan kursutveckling.

⁶ 45 md kr överförs till statsbudgeten.

Delpension

Delpensionen finansieras t.o.m. år 1998 helt med inkomsterna från delpensionsavgiften och avkastningen från delpensionsfonden. Fr.o.m. år 1999 skall kostnaderna för delpension finansieras över statsbudgeten med allmänna skattemedel. Delpensionsavgiften avskaffas fr.o.m. år 1999.

Delpensionsfonden kommer därmed att avvecklas under år 1998.

Tabell 6 Delpensionsfonden

Budgetår	1997 Utfall	1998 Prognos	1999 Prognos
<i>Utgifter</i>	1 065	8 357	204
<i>Inkomster</i>			
Avgifter	1 491	1 578	
Avkastning från delpensionsfond	563	470	
Summa	2 054	2 048	
Under/överskott	989	-6 309	
Delpensionsfonden storlek vid kalenderårets utgång	6 309	0	0
<i>Utgifter</i>	1 065	579	204
Delpensioner			
Avveckling av fond		7 778	